

OGINSKIŲ rezidencijos pažintiniai maršrutai kviečia grįžti į TĖVYNĘ

Žodžiai ir darbai, gimę iš gėrio ir tiesos, nemirtingi. Net ir sunaikinus, jie gali atgimti iš naujo. Svarbiausia, kad mūsų tikėjimas atgimimo prasmingumu pranoktų išankstines nuostatas „tas neįmanoma“, „o kam to reikia“.

Alfonsas Jocys, 1992 m.

Rietavo M. K. Oginskio meno mokyklos instrumentinio trio muzikinis pasveikinimas (iš kairės): Daiva Bielkauskienė, Jolita Budriuvienė, Gintarė Sabaliauskienė

Vasario 24–26 dienomis Vilniaus LITEXPO parodų rūmuose šurmuliavusioje 23-ojoje tarptautinėje knygų mugėje akys raibo nuo ekspozicijų ir vienas už kitą įdomesnių renginių gausos. Džiugu, kad į šią margaspalvę kultūros sklaidos panoramą deramai įsikomponavo ir Rietavo Oginskių kultū-

ros istorijos muziejaus leidiniai. Visas tris dienas Lietuvos muziejų asociacijos stendą kartu su kitų muziejų išleistomis knygomis puošė ir mūsų muziejaus drauge su Regionų kultūrinių iniciatyvų centru ir kitais partneriais išleistos knygos: Mykolo Kleopo Oginskio „Atsiminimai“, „Priesakai sūnui“, „Laiškai apie muziką“, kitų autorių knygos: „Polonezų kelias. Gyvenimas, kurio nepakartos“, „Mykolas Kleopas Oginskis. Politikas, diplomatas, ministras ir jo pasų kolekcija“ ir, žinoma, svarbiausias pastarųjų metų muziejaus leidinys – „Rietavas. Oginskių rezidencijos pažintiniai maršrutai“. Džiaugiamės ir tuo, kad vasario 25 d. LITEXPO konferencijų 1.2 salėje buvo surengtas įsimintinas šios knygos vardinio pristatymo renginys. Į jį susirinko ne tik gausus būrys Rietavo kraštiečių, bet ir vykdytų projektų partneriai, pažintinių ekskursijų metu Rietave pabuvoję vilniečiai, kiti svečiai.

Jaudinančiai nuskambėję M. K. Oginskio polonezo „Atsisveikinimas su Tėvyne“ melodijos akordai – muzikinis Rietavo M. K. Oginskio meno mokyklos mokytojų Jolitos Biudriuvienės, Daivos Bielkauskienės ir Gintarės Sabaliauskienės pasveikinimas – priminė betarpiškas kunigaikščių Oginskių giminės ir Rietavo istorijos sąsajas, kai XIX a. iš Oginskių rezidencijos po Lietuvą sklido laikmetį pralenkusių socialinių pertvarkymų, švietimo, kultūros ir technikos naujovių proveržio¹ šviesa, visiems laikams tapusi Rietavo *Genius Loci* (vietos dvasia).

Padėkojęs muzikinio sveikinimo atlikėjoms ir priminę dramatišką Oginskių rezidencijos sunaikinimo istoriją XX a., muziejaus direktorius Vytas Rutkauskas pakvietė knygos sutiktuvių prelegentus ir kitus svečius pasidalinti mintimis apie šviesia gija

LITEXPO rūmai, kuriuose vyko knygos „Rietavas. Oginskių rezidencijos pažintiniai maršrutai“ sutiktuvių

daugelį knygos puslapių jungiantį Rietavo *Genius Loci* atgimimo fenomeną, įvardyti esmines Oginskių kultūros kelio kūrimo prielaidas.

Atsakydamas į jam pačiam adresuotus pirmuosius aktorės, Klaipėdos universiteto docentės, renginio moderatūros Virginijos Kochanskytės klausimus, muziejaus direktorius lakoniškai apibūdino pagrindinių knygos turinio informacinių blokų tarpusavio ryšį, kiek ilgiau apsisitodamas ties „Aštuntosios dienos maršruto“ pavadinimu, kuriuo užkoduota nuostata, liudijanti, kad tik nuo mūsų pačių tikėjimo ir pasiryžimo veikti priklauso praeities klaidų ištaisymo ir naujo atgimimo sėkmė.

– Tik tada, – kalbėjo direktorius, – kai mes pradėjome iš e s m ė s suprasti, kokio masto darbus pačiu tamsiausiu mūsų istorijos laikotarpiu, XIX a., Rietave nuveikė kunigaikščiai Oginskiai ir, kad visa tai jie kaip dovaną paliko ateities kartoms, Žemaitijai ir Lietuvai, tik tada pradėjo tikra gyvastimi pulsuoti konkrečių kultūros paveldo objektų Rietave atgaivinimo ir kūrybinio bendradarbiavimo su projektų partneriais džiaugsmas. Tik tada iš ilgesingos M.K. Oginskio polonezo „Atsisveikinimas su Tėvyne“ melodijos akordų padvelkė naujos – sugrįžimo į Tėvynę – vizijos galia, kuria ir norime pasidalinti su visais knygos skaitytojais. Į pokalbį įsijungusi daugelio Oginskių kultūrinės, politinės veiklos

Garsieji kunigaikščių Oginskių rūmai Rietave 1875 metais. Napoleono Ordos piešinys

1992 m. atkurtos Oginskių rūmų kolonados ir 2015 m. pastatyto M. K. Oginskio 250-ųjų gimimo metinių jubiliejinės sukakties paminklo vaizdas. Fone – dvaro ofcinos rūmai

mokslinių konferencijų koordinatore – Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai direktoriaus pavaduotoja dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė prisipažino, kad prieš trejetą metų Rietavo muziejininkų jai adresuotas prašymas atlikti XIX a. Rietavo dvaro ir parko istorijos archyvinis tyrimas buvo netikėtas iššūkis – juk jos tiesioginė mokslinių tyrimų erdvė – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija.

– Mano pačios nuostabai, – kalbėjo prelegentė, – Rietavo parko ir oranžerijos istorija man, kaip ir kolegei dr. Jolitai Klimavičiūtei, suteikė nemažą atradimų džiaugsmą.

Cituodama archyvinių dokumentų ištraukas, prelegentė pristatė vaizdingą Oginskių laikotarpio Rietavo paveikslą: „visi dvaro amatininkų namai ne tik tvarkingi, įvairiomis spalvomis nudažyti, bet ir apso-

(Nukelta į 26 p.)

dinti medžiais, papuošti gėlių darželiais [...], [...] stulbina kunigaikščio Irenėjaus Oginskio oranžerijose 1840–1862 m. sukaupta neįtikėtina gausi ir turtinga daugiau kaip penkiolikos tūkstančių 600 vienetų augalų kolekcija. Čia žydi 43 pavadinimų kamelijos (439 vienetai), 468 vienetai bromelijinių augalų, 319 citrusinių medelių, 11 pavadinimų orchidėjos (52 vienetai), parterio gėlynuose žydi 52 pavadinimų rožės, neapsakoma daugybė margaspalvių jurginų (...).

– Visa tai atspindi vieną iš ryškiausių Oginskių epochos bruožų, kuri turėtume prisiminti formuodami ir įgyvendindami šiandieninius Rietavo *Genius Loci* atgimimo ir sklaidos tikslus, – kalbėjo dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė.

Knygą išleidusios UAB „Druka“ direktorius Algirdas Apulskis prisipažino, kad šios knygos turinys jam atvėrė neįtikėtina turtingą iki šiol nežinotą panoraminį kunigaikščių Oginskių indėlio į Lietuvos kultūros istoriją vaizdą.

Rietavo kraštiečių klubo prezidentas, pirmasis 1991 m. nepriklausomybę atgavusios Lietuvos energetikos ministras hab. techniko mokslų dr. prof. Leonas Vaidotas Ašmantas prisiminė, kaip nepaprastai sudėtingu 1991–1992 m. laikotarpiu rietaviškių iniciatyva, Energetikos ministerijai globojant buvo patvirtinta ir įgyvendinta pirmosios Lietuvoje viešosios elektrinės 100-mečio jubiliejinės sukakties programa, padėjusi pagrindą Rietavo *Genius Loci* atgimimo proceso vystymuisi.

Rietavo savivaldybės meras Antanas Černeckis pasidžiaugė, kad 2000 m. atkūrus Rietavo savivaldą, įgyvendinant vieną iš pirmųjų savivaldybės Tarybos

sprendimų buvo įsteigtas Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus, kuris tapo ne tik Rietavo istorinės atminties ir kultūros paveldo gaivinimo darbų organizatoriumi, bet ir visoje Europoje 2015 m. gražiai nuskambėjusios Mykolo Kleopo Oginskio 250-ųjų gimimo metinių įprasminimo programos, kitų tarptautinio bendradarbiavimo projektų iniciatoriumi.

Mintimis apie knygoje aktualizuotas kultūros paveldo Rietave gaivinimo problemas, tuo pačiu ir apie Oginskių kultūros kelio idėjos vystymą pasidalino Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Tarptautinių ryšių ir paveldo sklaidos skyriaus vedėjas Alfredas Jomantas. Teigiamai įvertinęs nuo 2005 m. Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus iniciatyva kryptingai vykdomų archyvinių tyrimų, mokslinių konferencijų, leidybos projektų rezultatus, prelegentas akcentavo, kad tai pagrindų pagrindas Oginskių kultūros kelio temos aktualizavimui tiek nacionaliniu, tiek ir tarptautiniu lygiu. Jis pasidžiaugė, kad pristatomoje knygoje gražiai atsispindėta Oginskių kultūros paveldo būklė ne tik Rietave, bet ir Plungėje, Kuliuose, Veisiejuose, Kruonyje, Mūro Strėvinukuose, Rykantuose, Trakuose, Vilniuje ir kitose Lietuvos vietovėse. Tai – pirminė prielaida teminio pažintinio turizmo plėtrai, tarpregioninio kultūrinio bendradarbiavimo vystymui, vietos teminės infrastruktūros formavimui. Galvojant apie tarptautinį Oginskių kultūros kelio lygmenį, būtina atidžiau pasižvalgyti po Lenkiją, Baltarusiją, Austriją, Italijos miestus Florenciją, Veneciją, Paduvą, Austrijoje – Vieną, Vokietijoje – Drezdeną, Berlyną, Belgijoje – Briuselį, Nyderlanduose – Hagą, Di-

Mintimis apie Oginskių kultūros kelio formavimo prielaidas dalijasi Alfredas Jomantas

džiojoje Britanijoje – Londoną, Prancūzijoje – Par-
yžių, Turkijoje – buvusį Konstantinopolį, šiuo metu
Stambulą. Visur čia yra išlikę istorinių M.K.Ogins-
kio ir kitų šios giminės atstovų gyvenimo ir veiklos
pėdsakų. Juos užfiksavę, surinkę į bendrą sistemą,
pamatytume panoraminį paveikslą, kuris padėtų
geriau susivokti formuojant ilgalaikio tarptautinio
projekto įgyvendinimo prielaidas ir galimybes.

Apibendrinamas išsakytas mintis muziejaus
direktorius pakvietė esamus ir būsimuosius knygos
skaitytojus pažvelgti į Rietavą kaip į vieną iš gyvy-
bingiausių mūsų Tėvynės XIX a. istorijos ląstelių.
Kuo daugiau tokių vietovių kaip Rietavas Lietuvoje
sutelks savo istorinės atminties ir kultūros paveldo
gyvybines galias, tuo sėkmingesnis bus ir „sugrįži-
mo į Tėvynę“ procesas, tuo pačiu ir Lietuvos išliki-
mo XXI a. istorinių lūžių kryžkelėse tikimybė.

¹ 1835 m. Rietave, Oginskių dvaro valdose buvo pa-
naikinta baudžiava, prasidėjo raštingų laisvųjų valstiečių
luomo formavimas.

1846 m. Irenėjui Oginskiui globojant Laurynas Ivins-
kis pradėjo leisti lietuviškus kalendorius.

1859 m. atidaryta pirmoji Lietuvoje žemės ūkio moky-
kla ūkininkystės mokykla.

1872 m. pradėjo veikti pirmoji Lietuvoje profesionali
šešiametė muzikos mokykla.

1882 m. nutiesta pirmoji Lietuvoje telefono linija Rie-
tavas-Plungė-Kretinga.

1892 m. pradėjo veikti pirmoji Lietuvoje vieša elektrinė.

Vytas RUTKAUSKAS

*Nuotraukos iš Rietavo Oginskių kultūros
istorijos muziejaus archyvo*

Vytas Rutkauskas: „TIK ĖJIMAS VEDA Į KELIONĖS TIKSLĄ“

Nuo 1763 m., kai Lietuvos Didžiosios Kunigaikšt-
tystės kancleris, būsimasis Trakų vaivada Tadas Pran-
ciškus Oginskis (1712–1783) pradėjo valdyti Rietavo
seniūniją, šio krašto istorija su Oginskių vardu ir vei-
kla buvo glaudžiai susieta daugiau nei 150 metų. Ypač
ryškus šios istorijos periodas prasidėjo XIX amžiaus
4-ajame dešimtmetyje. 1833 m. Florencijoje mirus
Tado Pranciškaus Oginskio vaikaičiui, iškiliam vals-
tybės ir visuomenės veikėjui, kompozitoriui Mykolui
Kleopui Oginskiui (1765–1833), visos Rietavo dvaro
savininko teisės atiteko jo sūnui Irenėjui Oginskiui
(1809–1863). Įgyvendindamas tėvo planus, jis čia
pradėjo kurti paskutinę kunigaikščių Oginskių gim-
inės rezidenciją. Šiuos darbus iki mirties tęsė ir jo sū-
nus Bogdanas Oginskis (1848–1909).

Ši knyga – tai priminimas, kaip neišvaizdus medi-
nis Rietavas Oginskių rūpesčiu XIX a. II p. tapo vie-
nu įspūdingiausių Vakarų Lietuvoje architektūrinių
urbanistinių ansamblių, liudijančių, kaip iš čia po Že-
maitiją ir visą Lietuvą pasklido socialinių pertvarkų,
švietimo, kultūros, mokslo, technikos naujovių pro-
veržio šviesa. Laikmetį pralenkęs fenomenas, visiems
laikams tapęs vizitine Rietavo kortele, arba tiesiog
Rietavo *Genius Loci* (vietos dvasia).

Deja, nei vienas iš visų istorinių XIX a. Žemaitijos,
o gal ir Lietuvos dvarų kultūros židinių nėra tiek nuken-
tėjęs kaip Rietavas. XX a. karai, visuomeninės suirutės
čia paliko sunkiai atitaisomų praradimų randus. [...]

Vis dėlto būtų beprasmiška minėti visas inovacijas
ir praradimus, jeigu pastaraisiais dešimtmečiais Rietave
nebūtų įsišaknijęs kultūros paveldo atgimimo procesas.
Tai vienas iš šiandieninių jo *Genius Loci* bruožų.

Knygos sutiktuvių organizatoriai, prelegentai, svečiai renginiui pasibaigus ir knygos viršelis